

Arheoloģiskie izrakumi Jelgavas teritorijā

Darba autori:
Ksenija Oreško,
Jelizaveta Širjajeva
7. B klase

Darba vadītājs:
Oksana Mihailova
Latvijas un pasaules vēstures skolotāja

Darba mērķis

Izpētīt, kas tika atrasts arheoloģiskajos izrakumos Jelgavas pilī, Ģederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā, Jelgavas Trīsvienības baznīcas tornī un Jelgavas teritorijā vispār. Kuri no izrakumiem bija vissenākie, kuri visnozīmīgākie.

Darba uzdevumi

1. Iepazīties ar literatūru un interneta resursiem, apkopot informāciju par doto tēmu.
2. Apmeklēt Jelgavas pils muzeju un intervēt muzeja darbiniekus.
3. Apmeklēt Ģederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeju un intervēt muzeja darbiniekus.
4. Intervēt arheologu Andri Tomašūnu.

Atradumi Jelgavas pilī

1. 2003.gada sensacionāls atradums - iemūrēts galvaskauss
2. 16.gadsimta Sigismunda III monēta
3. Rekonstrukcijas darbi 20.gadsimta beigās

2003.gada sensacionāls atradums - iemūrēts galvaskauss

2003.gada jūlijā kāds būvfirmas "Fasādes portāls" mūrnieks, izņemot nodrupušu ķieģeli, Jelgavas pils sienā atrada nišu ar cilvēka galvaskausu. Niša atrodas apmēram 14 metru augstumā zem jumta karnīzes, starp trešā stāva logu un jumta dzegu. Šāds mūrējums varēja tapt pils būvniecības laikā no 1738. līdz 1740. gadam. Pēc atraduma fotofiksācijas galvaskauss tika aizvests uz Rīgu antropoloģiskai ekspertīzei.

**1.att. Jelgavas pils sienā atrastais galvaskauss
(attēls no interneta resursiem)**

16.gadsimta Sigismunda III monēta

Māris Binde ir viens no vietējiem novadpētniecības entuziastiem, kas sadarbojas ar Jelgavas pils vēstures muzeju. Viņš piedalījās Kurzemes hercoga Ernsta Johana Bīrona rezidences vēsturisko noslēpumu pirmajos papildus pētījumus. Remontdarbu laikā Lauksaimniecības universitātes saimnieciskās daļas rajonā tika izmeklēta tranšeja, pārbaudīti grunts paraugi. Šajā teritorijā tika atrasts bagāts zemes (līdz 3 metriem) kultūrslānis, kas ir potenciāli piemērots meklējumiem.

16.gadsimta Sigismunda III monēta

Ar ģipša metāla meklētāja palīdzību Māris Binde apmēram 1 metra dziļumā atklāja poļu sudrabeto grasi ar Poļu karaļa Sigismunda III diezgan skaidri saglabājušos profilu virsējā daļā un gravējumu latīņu valodā.

2.att. Polijas karaļa Sigismunda III monēta 16.gs (attēls no interneta resursiem)

Rekonstrukcijas darbi 20.gadsimta beigās

Jelgavas pilij ir ļoti bagāta vēsture un kad tajā notika rekonstrukcijas darbi, tika atrasts daudz senlietu.

Pilī tika atrasti 16 dažādi izstrādājumi no čuguna. Aplūkojot tos uzmanīgi, var redzēt, ka uz tiem ir attēloti eņģeļi, lauvas u.c. Tie bija izveidoti Tulā un tika atrasti 20.gs. beigās. Bauskā tika atrasts vēl viens izstrādājums no čuguna – „Delfīns”, tas arī ir no Jelgavas pils. Jelgavas pilī ir saglabājusies arī Prūsijas karaļa monēta no sudraba (18. gs.). Ir saglabājušās arī senas gleznas no 18. gadsimta.

3.att. Glezna " Karaļa meita ar freilenēm atpūšas"(darba autoru foto)

Atradumi Ģederta Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejā

Hercoga Jēkaba valdīšanas laikā (1642-1682) Kurzemes hercogiste bija labi bruņota ar čuguna lielgabaliem, ko izgatavoja vietējie meistari. Kurzemē bija 15 tēraudlietuves, to vidū 8 čugunlietuves. Hercoga Jēkaba valdīšanas laikā tika izlieti 1400 lielgabali. Lietuvēs galvenokārt strādāja vācu, holandiešu, zviedru amatnieki, kurus bija uzaicinājis pats hercogs. Amatnieki apmācīja vietējos mācekļus.

4.att. Senie lielgabali Akademija Petrina teritorijā (attēls no interneta resursiem)

Atradumi Ģederta Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejā

Formas, kurās atlēja lielgabalus izgatavoja viens meistars un divi mācekļi, urbšanasdarbus veica trīs meistari. Nedēļas laikā tika izgatavoti 2-3 lielgabali, kas svēra 320-1200 kilogramu. Zemgalē ieguva purva rūdu, ko uz vietas arī kausēja. Līdzās lielākajai darbnīcai Dzelzsāmuri Baldonē, lietuvēm Emburgā un Vecmuižā, lietuve darbojās arī hercoga Jēkaba pilī. Lietuvē tika kalti pakavi, naglas, taisītas lodes un musketes. Čugunu hercogs izdevīgi mainīja vai iepirka Skandināvijā un Krievijā.

Atradumi Jelgavas Sv. Trīsvienības baznīcas tornī

Lai aplūkotu un iepazītos ar naudu, kas ir izgatavota hercogistes laikos, jādodas uz baznīcas otro stāvu, kur ir izvietota ekspozīcija – Kurzemes un Zemgales hercogistes monētu kolekcija, kas ir lielākā Baltijā. Īpašu uzmanību piesaista monētas, kas ir atrastas arheoloģisko izrakumu laikā - Skotijas penijs, krievu kapeikas, zviedru ēras nauda un dažādu citu valstu monētas, kas stāsta par reālu naudas apgrozījumu Kurzemes teritorijā.

5.att. 13.-14.gs. Trīsvienības tornī atrastās monētas (darba autoru foto)

Ģederta Eliasa muzeja apmeklējums

Projektu nedēļā mēs apmeklējām Ģederta Eliasa muzeju. Tur mēs ne tikai apskatījām eksponātus, bet arī sarunājāmies ar muzeja darbinieku Arturu Melderi. Sarunas laikā mēs uzzinājām daudz jaunas informācijas.

Arheoloģiskie atradumi galvenokārt saglabājušies no bronzas un akmens laikmeta. Ir atrasti akmens cirvji, bultas, dažādi ieroči no bronzas un akmens. Kā arī bija daudz saktu, pogu, gredzenu, monētu u.c.

17.att. Akmens laikmeta instrumenti (darba autoru foto)

Vissenākais atradums ir bronzas zobens.

16.att. Atrastās pogas, saktas un monētas (darba autoru foto)

Ģederta Eliasa muzeja apmeklējums

Visvairāk priekšmetu ir atrasti pilskalnos. Nozīmīgākie atradumi ir ieroči, kas saglabājušies no Livonijas laikmeta. Šie atradumi palīdz vēsturniekiem labāk izpētīt Latvijas vēsturi.

Arturs Melderis uzskata, ka visinteresantākais muzeja eksponāts ir zobens no Livonijas laikiem. Zobenu muzejā nav daudz tāpēc, ka tajā laikā ne visiem bija zobens, tā bija dārga prece. Zemgaļiem bija raksturīgi cirvju, nevis zobeni. Lielākā daļa zobenu, kas bija Latvijas teritorijā dzīvojošajām ciltīm bija ievesti no Skandināvijas, jo tur bija lielāka dzelzs ieguve un prasmīgāki amatnieki, kas spēja tos izgatavot.

Intervija ar arheologu Andri Tomašūnu

Mēs rakstām pētniecisko darbu par arheoloģiskajiem izrakumiem Jelgavas teritorijā un mēs gribam uzzināt, cik vien iespējams vairāk par tiem. Visvairāk informācijas mēs varam iegūt no cilvēka, kurš vadīja šos izrakumus. Andris Tomašūns ir vēsturnieks, sabiedrības mācības pasniedzējs. Viņš ir pazīstama persona ne tikai Jelgavā, bet arī Latvijā. Interviju ar Andri Tomašūnu mēs piedāvājam tālāk.

1. Kāpēc Jūs nodarbojaties ar arheoloģiju? Kas Jūs interesē šajā nozarē?

Arheoloģija ir zinātne ar praktisku darbošanos, vēstures izpētē. Zeme slēpj pagātnes liecības un interesanti ir tās atrast, izskaidrot senu lietu nozīmi.

2. Kas Jūs piesaistīja arheoloģijai?

Reta nodarbošanās. Un vienmēr iespējami negaidīti atklājumi

3. Ar ko Jelgava ir piemērota arheoloģijai?

Jelgavas pilsētai 750 gadi. Ir sena vēsture, izveidojies kultūrslānis no 1 līdz 2 metriem.

4. Vai šobrīd Jelgavā ir aktuāla arheoloģija? Kāda ir jauniešu attieksme pret to? Vai jaunieši ir ieinteresēti arheoloģijā?

Neesmu pētījis jauniešu attieksmi pret arheoloģiju, bet cilvēkiem ir bijusi liela interese par izrakumu gaitu. To varēja redzēt ekskursijās pa izrakumiem, kad atnāca vairāki simti interesentu.

5. 2012.gadā Lielās ielas rekonstrukcijas procesā tika atklātas unikālas vēsturiskās liecības, kuras vairākus gadu desmitus bija apslēptas zem biezās asfalta kārtas. Jūs esat piedalījies šajos izrakumos. Kas jūs pārsteidza? Kas šajos izrakumos tika atrasts?

Jelgavā arheoloģiskā uzraudzība notiek no 2011.gada būvdarbiem. Atradumu, kas stāsta par Jelgavas vēsturi, ir daudz. Izrakumi turpināsies tik ilgi, cik ilgi Jelgavā notiks būvdarbi vecpilsētas teritorijā.

6. Kam tiek nodoti arheoloģiskajos izrakumos atrastie artefakti (liecības)? Kur tos ir iespējams apskatīt?

Arheoloģiskie atradumi nonāk Jelgavas Ģederta Eliasa VMM. Tur tos varēs apskatīt, bet vispirms muzejam ir senlietas jārestaurē, jāiekonservē.

7. Kādi ir interesantākie artefakti, kuri ir atrasti arheoloģiskajos izrakumos Jelgavā?

Atrod monētas, dažādas ādas apkalumu detaļas, zirglietas, kara mantas, pogas, pīpju fragmentus, keramikas izstrādājumus, koka un ādas priekšmetus u.c.

8. Kura laikmeta artefaktus visbiežāk atrod arheoloģiskajos izrakumos Jelgavā?

Visvairāk ir 17.-20.gs. priekšmetu atradumi.

9. Kas vēl ir apslēpts zem Jelgavas kultūrslāņa?

Raksim un tad jau redzēsim!

Paldies par interviju!

Secinājumi

- Vēstures liecības parasti tiek iegūtas arheoloģiskajos izrakumos.
- Visvairāk senlietu Jelgavas teritorijā ir saglabājušās no bronzas laikmeta.
- Vissenākie Jelgavas teritorijā arheoloģiskajos izrakumos atrastie priekšmeti ir no akmens laikmeta.
- Jelgavas teritorijā veiktajos arheoloģiskajos izrakumos visvairāk tika atrastas rotas, ieroči un monētas.
- 2003.gadā, Jelgavas pils rekonstrukcijas darbu laikā, tika atrasts sensacionāls atradums –pils fasādē iemūrēts galvaskauss.
- Liela daļa vēstures liecību joprojām glabājas Jelgavas zemē.

Paldies par uzmanību!